

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

**SYSTEM ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO, W TYM POMOC
W PODEJMOWANIU DECYZJI O PRZYSTĄPIENIU DO DZIAŁANIA ROLNICTWO EKOLOGICZNE
ORAZ POMOC W REALIZACJI DZIAŁANIA ROLNICTWO EKOLOGICZNE**

**Metodyka doradzenia
Świadczenie usług doradczych w ramach
PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH
2014-2020**

Zatwierdzona przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
pismo SAR.drw.6547.25.2018 z dnia 26.03.2018 r.

Brwinów, marzec 2018

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Ogólne zasady świadczenia usługi doradczej „System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do działania Rolnictwo ekologiczne oraz pomoc w realizacji działania Rolnictwo ekologiczne”	4
III. Dokumenty wspólne dla wszystkich usług doradczych – wykaz	9
IV. Harmonogram realizacji programu doradczego	10
V. Narzędzia pracy doradczej	16

I. Wstęp

Ekologiczne metody produkcji pełnią podwójną funkcję społeczną, z jednej strony dostarczają towarów na specyficzny rynek kształtowany przez popyt na produkty ekologiczne, a z drugiej strony są działaniem w interesie publicznym, ponieważ przyczyniają się do ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz dają możliwość wzrostu tej korzystnej dla środowiska i pracochłonnej produkcji, przyczyniając się pośrednio także do stworzenia miejsc pracy. Rolnictwo ekologiczne jest szansą na rozwój gospodarstw dla wielu rolników, w tym tych posiadających niewielkie gospodarstwa, oparte głównie o własne zasoby siły roboczej.

Rola, jaką pełni rolnictwo ekologiczne w ochronie środowiska, zachowaniu różnorodności biologicznej, zrównoważonym sposobie wykorzystywania zasobów naturalnych sprawia, że ten system produkcji otrzymuje dodatkowe wsparcie w działaniach PROW.

Rolnicy gospodarujący metodami ekologicznymi mogą uzyskać wsparcie korzystając dodatkowo z działań PROW 2014-2020:

- „Rolnictwo ekologiczne”,
- „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości”,

Usługa doradcza w zakresie rolnictwa ekologicznego może obejmować:

- 1) realizację zasad rolnictwa ekologicznego lub/ i
- 2) realizację działania Rolnictwo ekologiczne.

Usługa doradcza *„System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do działania Rolnictwo ekologiczne oraz pomoc w realizacji działania Rolnictwo ekologiczne”* świadczona jest w gospodarstwie, które spełnia wymogi wzajemnej zgodności.

Ogólne zasady świadczenia usługi doradczej *„System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do działania Rolnictwo ekologiczne oraz pomoc w realizacji działania Rolnictwo ekologiczne”*

II.1. Cel usługi doradczej

Usługa doradzania w zakresie systemu rolnictwa ekologicznego ma za zadanie wspomóc rolnika w prawidłowym pod względem agrotechnicznym, zootechnicznym i w zgodzie z obowiązującymi przepisami prowadzeniem gospodarstwa metodami ekologicznymi oraz prawidłowej realizacji działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju

Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przez rolników, którzy zdecydują się na podjęcie zobowiązania w ramach tego działania lub realizują już to działanie i do końca okresu najdłuższego ze zobowiązań zostało minimum 2 lata..

II.2. Etapy wykonywania usługi doradczej

Okres trwania usługi doradczej wynosi 2 lub 3 lata w zależności od okresu jaki pozostał do zakończenia najdłuższego ze zobowiązań podjętych w ramach działania „ Rolnictwo ekologiczne”.

Usługa doradcza „System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do działania Rolnictwo ekologiczne oraz pomoc w realizacji działania Rolnictwo ekologicznego” może dotyczyć zagadnień:

- ✚ system rolnictwa ekologicznego jako metody gospodarowania,
i/lub
- ✚ działanie Rolnictwo ekologiczne objętego PROW 2014-2020.

II.2.1. Doradzanie w zakresie systemu rolnictwa ekologicznego obejmuje:

- 1) Czynności służące przygotowaniu rolnika do przejścia na ekologiczne metody gospodarowania,
- 2) Pomoc w prowadzeniu dokumentacji dotyczącej systemu rolnictwa ekologicznego.

II.2.2. Doradzanie w zakresie działania Rolnictwo ekologiczne objętego PROW 2014-2020, które obejmuje:

- 1) Czynności służące przygotowaniu rolnika do podjęcia zobowiązania ekologicznego, lub/i
- 2) Doradztwo w trakcie realizacji zobowiązania.

Dla rolników przedstawiających gospodarstwa na ekologiczne metody gospodarowania usługa doradcza może być realizowana w całości tj. zgodnie z pkt. II.2.1 oraz II.2.2 w przypadku gdy rolnik zdecyduje się na podjęcie 5 -letniego zobowiązania ekologicznego. Jeżeli rolnik nie zdecyduje się na podjęcie zobowiązania w ramach działania Rolnictwo ekologiczne usługa obejmuje tylko pkt. *II.2.1. Doradzanie w zakresie systemu rolnictwa ekologicznego.*

W przypadku, gdy odbiorcą usługi doradczej jest rolnik gospodarujący metodami ekologicznymi zakres usługi doradczej może obejmować zarówno zadania określone w pkt. II.2.1 jak również zadania określone w pkt. II.2.2. Decyzję w tym zakresie podejmuje rolnik.

Zadania z zakresu poszczególnych części usługi opisano w pkt. II.6 oraz części IV. Harmonogram realizacji usługi doradczej.

II.3. Wybrane przepisy prawne

II.3.1 Przepisy prawne regulujące prowadzenie gospodarstwa metodami ekologicznymi.

II.3.1.1 Legislacja UE

- + Rozporządzenie Rady (WE) 834/2007 dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz.U. L 189 z 20.7.2007, s. 1;
- + Rozporządzenie Komisji (WE) NR 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli (Dz. Urz. WE L 250 z 18.09.2008, str.1, z późn. zm.).

II.3.1.2. Legislacja krajowa

- + Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1054);
- + Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 marca 2010 w sprawie jednostek organizacyjnych oceniających i potwierdzających zgodność środków do produkcji ekologicznej z wymaganiami określonymi w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego oraz prowadzących wykaz tych środków (Dz.U. Nr 54, poz. 326 z późn. zm.);
- + Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2010 w sprawie niektórych warunków produkcji ekologicznej (Dz.U. Nr 56, poz. 348);
- + Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2015 w sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej (Dz. U. poz. 799);

II.3.2. Przepisy prawne regulujące realizację działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego PROW 2014-2020.

II.3.2.1. Legislacja UE

- + Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz

Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, s. 487, z późn. zm);

- + Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), (Dz.U. L 227 z 31.7.2014, s. 18),
- + Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i prowadzące przepisy przejściowe (Dz.U. L 227 z 31.7.2014, str. 1, z późn. zm.);
- + Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz. Urz. UE L 181 z 20.06.2014, str. 48, z późn. zm.);

II.3.2.2. Legislacja krajowa

- + Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U.2017 poz. 562 z późn.zm.);
- + Ustawa z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz.U.2017 poz.278 z późn. zm.);
- + Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020; (Dz.U. poz. 370, z późn.zm.) - zwane dalej rozporządzeniem z 13 marca 2015;

- ✚ Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania szkoleń i szkoleń uzupełniających oraz przeprowadzania egzaminów i egzaminów uzupełniających (Dz. U. poz. 1821);

II.4..Podmiot doradczy

1. Doradzać z zakresu systemu rolnictwa ekologicznego może osoba:

- wpisana na listę doradców rolniczych lub rolnośrodowiskowych, prowadzoną przez Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie,
- posiadająca wiedzę z zakresu systemu rolnictwa ekologicznego określoną, co najmniej w przepisach wymienionych w pkt. II 3.1.

2. Doradzać z zakresu działania „Rolnictwo ekologiczne” może osoba:

- wpisana na listę doradców rolnośrodowiskowych, prowadzoną przez Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie,
- posiadająca wiedzę z zakresu systemu rolnictwa ekologicznego określoną, co najmniej w przepisach wymienionych w pkt. II 3.1.,
- posiadająca aktualną wiedzę dotyczącą poszczególnych zobowiązań ekologicznych określonych w przepisach wymienionych w pkt. II.3.2.,

II.5 Odbiorcy usługi doradczej

Usługa doradcza *II.2.1. Doradzanie w zakresie systemu rolnictwa ekologicznego*

przeznaczona jest dla rolników rozpoczynających prowadzenie gospodarstwa w systemie rolnictwa ekologicznego wymagających wsparcia w zakresie technologii produkcji metodami ekologicznymi jak również rolników prowadzących gospodarstwo metodami ekologicznymi.

W przypadku usługi doradczej *II.2.2. Doradzanie w zakresie działania Rolnictwo ekologiczne objęte PROW 2014-2020 odbiorcą usługi może być rolnik, który:*

- ✚ podejmie zobowiązanie/a w ramach określonych pakietów lub wariantów nie później, niż 12 miesięcy od rozpoczęcia realizacji usługi doradczej, lub

- realizuje zobowiązanie/a w ramach *działania Rolnictwo ekologiczne* i w zależności od okresu, który pozostał mu do zakończenia najdłuższego ze zobowiązań usługa może trwać 2 lub 3 lata.

Czynności wykonywane na rzecz gospodarstwa w ramach usługi doradztwa wpisuje się w Karcie usługi doradczej (część ogólna metodyki) w każdym roku świadczenia tej usługi.

Wpis do kart usługi doradczej obejmuje czynności wykonywane w ramach poszczególnych zadań wymienionych w Harmonogramie realizacji usługi, jeśli dotyczą gospodarstwa.

W przypadku, gdy czynności wykonywane w ramach usługi doradztwa w zakresie rolnictwa ekologicznego pokrywają się z czynnościami wykonanymi w ramach innych usług doradczych nie mogą być przedmiotem finansowania w ramach usługi „System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do działania Rolnictwo ekologiczne oraz pomoc w realizacji działania Rolnictwo ekologiczne”.

II.6 Opis procesu świadczenia usług doradczych z uwzględnieniem poszczególnych etapów/czynności i wykorzystywanych dokumentów.

Realizacja usługi doradczej w zakresie „System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do działania Rolnictwo ekologiczne oraz pomoc w realizacji działania Rolnictwa ekologiczne” wymaga minimum jednej wizyty rocznie w gospodarstwie.

Usługa obejmuje minimum następujący zakres zadań:

1. Doradztwo organizacyjne, dokumentację z zakresu systemu produkcji ekologicznej określonej w przepisach o rolnictwie ekologicznym,
2. Doradztwo i pomoc w realizacji zobowiązania realizowanego w ramach działania „ Rolnictwo ekologiczne” objętego PROW 2014-2020 w przypadku gdy rolnik zdecyduje się na podjęcie zobowiązania.

Czynności wykonywane w ramach poszczególnych zadań obejmują:

Ad1)

1. Ustalenie statusu gospodarstwa w zakresie certyfikacji zgodnie z rozporządzeniem Rady WE 834/2007,

2. Pomoc w bieżącym wypełnianiu dokumentów wymaganych przez Jednostkę Certyfikującą w szczególności wniosków o certyfikację, rejestrów i wniosków o odstępstwa.

Ad2)

1. Pomoc w wyborze pakietów do realizacji w ciągu 5 lat zobowiązania ekologicznego,
2. Pomoc w opracowaniu i prowadzeniu dokumentacji niezbędnej do realizacji działania-wskazanej w harmonogramie .

III. Dokumenty wspólne dla wszystkich pakietów usług doradczych – wykaz

- 1 - Informacje o gospodarstwie, rolniku i analiza możliwości rozwoju.
- 2 - Zakres realizacji programu doradczego.
- 3 - Karta usługi doradczej.
- 4 - Oświadczenie o realizacji programu doradczego.
- 5 - Raport z realizacji programu doradczego.

IV. Harmonogram realizacji programu doradczego

L.p.	Zadanie	Opis czynności w ramach zadania	Dokumentacja	Termin realizacji	Uwagi
I. Zadania związane z systemem rolnictwa ekologicznego					
1	Certyfikacja gospodarstwa	1) Gospodarstwo rozpoczyna produkcję metodami ekologicznymi <ul style="list-style-type: none"> przedstawienie wykazu jednostek prowadzących certyfikację w zakresie rolnictwa ekologicznego, pomoc w wypełnieniu zgłoszenia do objęcia systemem kontroli oraz pozostałych dokumentów wymaganych przez Jednostkę Certyfikacyjną. 2) Gospodarstwo objęte systemem kontroli <ul style="list-style-type: none"> pomoc w wypełnieniu dokumentów dotyczących kontroli (wniosek o certyfikację wraz z dokumentami) 	1) Zgłoszenie do objęcia systemem kontroli (kopia) 2) Wniosek o certyfikację wraz z pozostałymi dokumentami (kopia)	I rok I-III rok	*- wybór należy do rolnika
	DOKUMENTACJA	3) Prowadzenie dokumentacji:	1) Wzory wypełniania dokumentacji	I-III rok	

		<ul style="list-style-type: none"> • formularze rejestrów dotyczących produkcji roślinnej i zwierzęcej, których stosowanie wynika z art. 66, 72 lit. d i 76 rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008, • druki o odstępstwa oraz pomoc w ich wypełnieniu, • wnioski o certyfikację oraz pomoc w ich wypełnieniu. 	<p>prowadzonej na potrzeby Jednostki Certyfikującej- kopie</p>		
II.	II. ZADANIA WYNIKAJĄCE Z DZIAŁANIA ROLNICTWO EKOLOGICZNE OBJĘTEGO PROW 2014-2020				
1.	<p>Pomoc w rozpoczęciu zobowiązania ekologicznego w ramach działania Rolnictwo ekologiczne -wybór pakietów do realizacji</p>				
1a.	Zapoznanie z	<ul style="list-style-type: none"> • Wstępne omówienie 	1)Wyciąg z załącznika nr	I rok	

	<p>minimalnymi wymogami dotyczącymi stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz innymi odpowiednimi obowiązkowymi wymogami (wg załącznika nr 1. do rozporządzenia z dnia 13 marca 2015r</p>	<p>zakresu minimalnych wymogów dotyczących stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz innych odpowiednich obowiązkowych wymogów.</p>	<p>1 do rozporządzenia z dnia 13 marca 2015; Zalecenia do każdego punktu minimalnych wymogów – jeżeli dotyczy – wydruk</p>		
1.1.	<p>Pakiety realizowane na gruntach ornych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Omówienie preferencji rolnika dotyczących zasiewów i porównanie z wykazem roślin wspieranych w ramach poszczególnych pakietów działania Rolnictwo ekologiczne, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia z dnia 13 marca 2015. 	<p>1) Wstępne przygotowanie listy gatunków możliwych do uprawy w gospodarstwie</p>	I rok	
1.2.	<p>Pakiety sadownicze</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawdzenie: 1) gatunków i obsady drzew i krzewów zgodnie z załącznikiem 	<p>1) Wykaz gatunków i odmian uprawianych w gospodarstwie</p>	I rok	

		<p>do rozporządzenia z dnia 13 marca 2015,</p> <p>2) w przypadku plantacji nowonasadzonych – wykonania analizy gleby i dokumentów potwierdzających jakość materiału nasadzeniowego.</p>	<p>lub/i szkic plantacji (kopia)</p>		
1.3	<p>Pakiety paszowe i Trwałe użytki zielone</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawdzenie: <ol style="list-style-type: none"> 1) poprawności doboru upraw paszowych z załącznikiem do rozporządzenia z dnia 13 marca 2015r .oraz ewentualna korekta w planie, 2) Położenia TUZ na obszarze Natura 2000 i braku sprzeczności wymagań obligatoryjnych PZO/PO z wymogami pakietu, 	<p>1) Plan zasiewów</p> <p>2) Wyliczenia własne</p>	I -III rok	

		3) określenie obsady zwierząt na gruntach przeznaczonych do produkcji pasz oraz TUZ,			
2.	Doradztwo w trakcie realizacji zobowiązania ekologicznego				
2.1	Wszystkie pakiety i warianty	<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja okoliczności, które mogą być uznane, jako siła wyższa*, • Konsultacja w sytuacji zmian mających miejsce w obrębie gospodarstwa (np. zmiana powierzchni, ogłoszenia PZO dla obszarów Natura 2000, przeniesienie zobowiązań 	<p>1) Notatka własna i kopia dokumentu wysłana do Kierownika Biura Powiatowego ARIMR,</p> <p>2) Kopie dokumentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zmiany do planu działalności ekologicznej - kopie dokumentów dotyczące przeniesienia zobowiązań. 	II- III rok	<i>*Jeśli zachodzi konieczność</i>

		itp.)*.			
2.2		<ul style="list-style-type: none"> • Poinformowanie rolnika o możliwości dodania nowych w tym takich samych zobowiązań, • Poinformowanie rolnika o możliwości zakładania plantacji sadowniczych <p>Weryfikacja obsady zwierząt w każdym roku w odniesieniu do zgłaszanych powierzchni TUZ a w przypadku upraw paszowych na gruntach ornych- obliczenie możliwej powierzchni, do której rolnik może ubiegać się o płatność,</p> <ul style="list-style-type: none"> • W razie konieczności weryfikacja obsady drzew na działce, 	<p>1) Uzupelnienie planu działalności ekologicznej o nowe zobowiązania,</p> <p>2) w przypadku obliczania obsady zwierząt- kopia obliczeń,</p> <p>3) w razie konieczności naniesienie zmian w planie,</p> <p>4) pomoc w prawidłowym uzupelnieniu obsady drzew/krzewów (dokumentacja).</p>	I-III rok	
2.3		<ul style="list-style-type: none"> • Pomoc w prowadzeniu 	1) Rejestr wg wzoru	I-III rok	

		rejestru działań agrotechnicznych	ARIMR lub wg wzoru Jednostki Certyfikującej.		
--	--	--------------------------------------	---	--	--

V. Narzędzia pracy doradczej

1. Wykaz odmian przydatnych do uprawy w danym województwie.
(<http://www.coboru.pl/DR/rekomendacja.aspx>);
(http://duw.iung.pulawy.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=330&Itemid=54).
2. Wykaz środków ochrony roślin dopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym.
(<https://www.ior.poznan.pl/19,wyzkaz-srodkow-ochrony-roslin-do-produkcji-ekologicznej.html>)
3. Wykaz nawozów dopuszczonych do stosowania w rolnictwie ekologicznym.
(http://www.iung.pulawy.pl/images/pdf/Wyzkaz_ekologia.pdf)
4. Aktualne formularze do występowania o odstępstwa.
(<http://www.ijhar-s.gov.pl/index.php/odstepstwa.html>).
5. Aktualne wzory rejestrów.
(<http://www.ijhar-s.gov.pl/index.php/wzory-rejestrow-dla-producentow.html>).
6. Aktualne wzory wniosków „Zgłoszenia podjęcia działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego”.
(<http://www.ijhar-s.gov.pl/index.php/zgloszenie-dzialalnosci.html>).